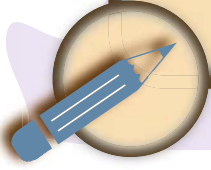

ל'מזקז', מ'מזמז מ'מזמז, מ'מזמז מ'מזמז
 מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז
 מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז
 מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז
 מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז
 מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז
 מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז
 מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז מ'מזמז

קב"ש / קב"ש: עבודת עברית ועובדים זרים

אם תטיילו ברחובותיה של העיר הרצלייה, אולי תגיעו לרחוב בעל שם מפתיע:

דוד שי ויקיפדיה

עבודת אדמה

א. אילו תחושות מעורר בכם הביטוי 'כיבוש העבודה'?
 האם הוא נשמע לכם חיובי או שלילי? מדוע?
 ב. אילו פרטי מידע על מושג זה אתם יכולים ללמוד מהשלט עצמו?
 ג. שערן מידי מי היה צריך לכבוש את העבודה.
 ד. חשבו מה היו הנימוקים של התומכים ברעיון זה, ומה היו הנימוקים של המתנגדים לו.

הביטוי 'כיבוש העבודה' נוצר בימי העלייה השנייה, בשנים 1904 - 1914. רבים מהעולים בשנים אלו היו חלוצים וחלוצות צעירים וצעירות שהאמינו בערכים המקדשים את העבודה ואת העמל. הם ראו בעמל ובעבודה את תכלית הקיום של האדם, בניגוד לדרך החיים בגולה, דרך של לימוד, עיון ורוחניות. הם התנגדו לחיים של היהודים בגולה ורצו בדבריהם ובמעשיהם ליצור 'יהודי חדש'. מלבד מטרות ערכיות אלו, הם ראו בעבודת הכפיים כלי מרכזי בבניית הארץ ובפיתוח היישוב היהודי.

באותם הימים הועסקו במושבות היהודיות ברחבי הארץ פועלים ערביים יושבי הארץ. החלוצים והחלוצות בני העלייה השנייה התנגדו להעסקה זו, ועשו כל שביכולתם להביא לידי כך שכל העבודה ביישובים היהודיים תתבסס אך ורק על עבודה עברית. אך היו גם שהתנגדו לרעיון וטענו שלא רק שהוא בלתי אפשרי מבחינת היישוב היהודי בארץ באותם ימים, אלא שהוא עלול להגביר את המתח שבין היהודים והערבים תושבי הארץ.

ציפורה זייד

א.נסו לדמיין את מציאות החיים בימים שלפני קום המדינה: היישוב היהודי בארץ הולך ומתפתח, אבל הוא עדיין יישוב צעיר, קטן וחלש. חשבו אילו נימוקים נוספים יכולים להיות בעד ונגד רעיון 'כיבוש העבודה'.
ב. עם איזו עמדה אתם מזדהים, בעד או נגד כיבוש העבודה? נמקו.

בדרכם להגשמת החזון נתקלו אותם חלוצים וחלוצות בקשיים רבים. למשל, בעונות הקטיף, אז נדרשות ידיים עובדות רבות, לא נמצאו מספיק יהודים שרצו או יכלו לעבוד בעבודת האדמה.

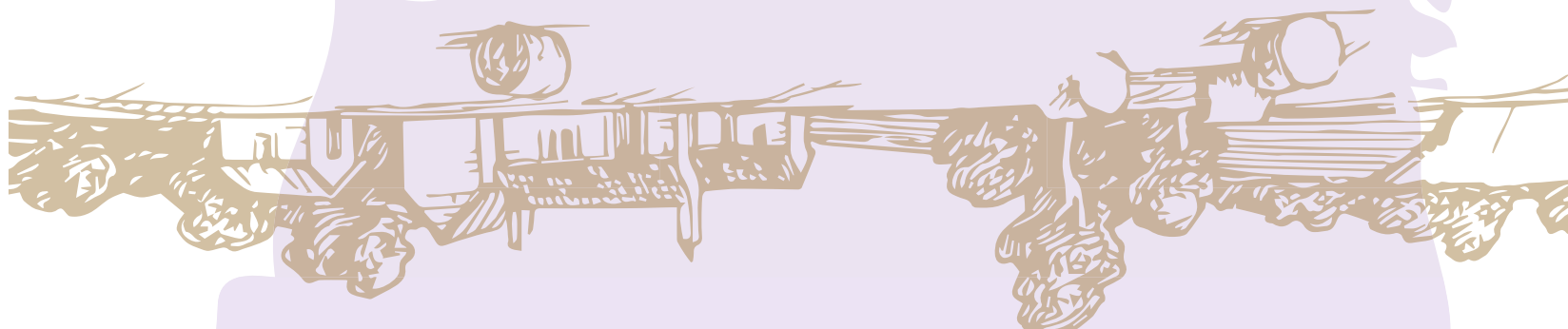
אחד הפתרונות היה גיוס העולים מתימן לחקלאות. הייתה מחשבה שהעולים מתימן יוכלו לשמש פועלים כיוון שבתמן הם עסקו בעבודת כפיים, ושהם ידבקו בעבודה הקשה למרות התנאים הקשים - מתוך אמונתם הדתית או מתוך המחויבות שלהם למשפחותיהם (כי בניגוד לחלוצים ולחלוצות הצעירים שבאו רובם בגפם, לבד, ולא היו מחויבים לפרנס משפחות, העולים מתימן עלו עם בני משפחותיהם והיו חייבים לפרנס אותם).

אחר כך התברר שהעולים מתימן אינם מיומנים בעבודת אדמה, ושהיחס כלפיהם היה לא הגון ומפלה: הם קיבלו שכר נמוך יותר מחבריהם האשכנזים וחיו בתנאים מחפירים. עם השנים נוצרה 'התאחדות התימנים' שביקשה לעמוד על זכויותיהם. אומנם תרומת העולים מתימן הייתה רבה והיו שראו בה את התגשמות העברי הקדום (כך, למשל, מתארת את הדברים רחל המשוררת בשירה 'עבריי'), אך פעולות אלו לא הצליחו להגשים את חזון העבודה העברית וכיבוש העבודה. תהליך זה המשיך להיות לב-ליבה של העשייה של אותם חלוצים וחלוצות, והוא שהוביל להקמת יישובים יהודיים חדשים המבוססים אך ורק על עבודה עברית.

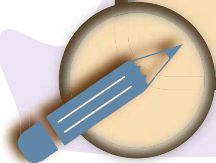

יישוב התימן חלב עז

"טופסו טונט ידז קח סמחל טא ח'דיק
 יט,קז סולסט טא זיגנטו טמיכד לטוא זוגאט 'לאקו לאקז טונסט טא טוגאסט טונט זיגט י'
 'טטא ללז קכז וא סליטולד 'לולסד וא טגאט טאג
 טווחזק יקאט '688ז'ס, טלט טמיטח טזחזד קאטטטח ל'טאט טא יט,קז סולסט יזסד זוגאט י'

גאק ומצואת: מצוות הטמונות באדמה

צפו בסרטון 'תקציר סרט השמיטה הראשונה' המספר על המאבק שהתחולל בשנת השמיטה תרמ"ט (1889) במזכרת בתיה:

עבודת אדמה

א. מהן התחושות שסיפורם של תושבי מזכרת בתיה מעורר בכם?
ב. אילו שאלות מתעוררות בכם בעקבות סיפור זה?

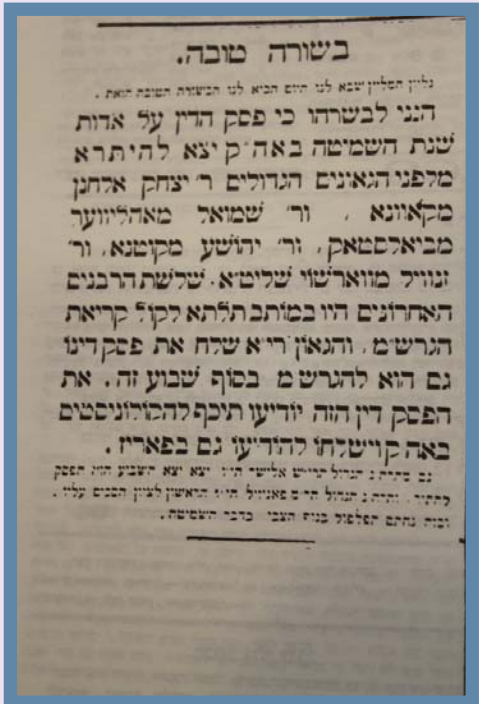
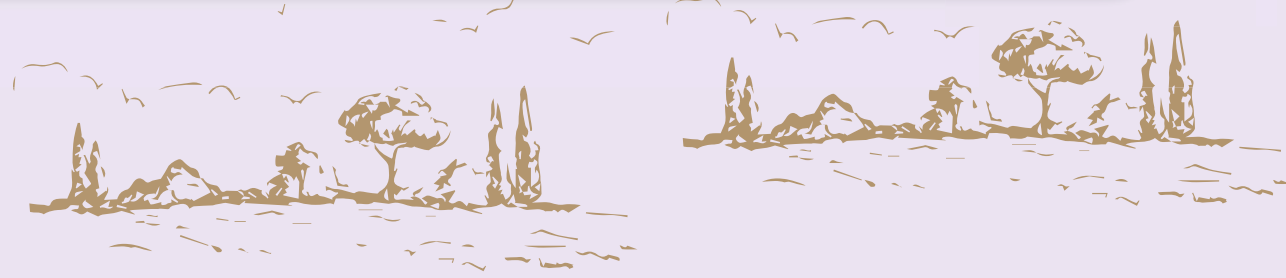

השמירה המחודשת על המצוות התלויות בארץ, המצוות שקשורות בעבודת החקלאות בארץ ישראל (ולא בחוץ לארץ), לא הייתה פשוטה. כך, למשל, בשנת תרמ"ט, 1889, התחולל מאבק קשה מאוד בין פקידי הברון רוטשילד (שתרם כספים רבים להקמת מושבות בארץ ישראל, ובכלל זה את הקמתה של מזכרת בתיה) לבין התושבים עצמם: שנת תרמ"ט, 1889, הייתה שנת שמיטה. ובין הרבנים התגלעה מחלוקת: האם יש לשמור את השמיטה ככתבה וכלשונה, כלומר, לא לעבוד את האדמה כלל בשנה זו, או לתת היתר מיוחד, 'היתר מכירה',* שיעזור למושבות ולמתיישבים להתקיים, שכן אחרת, חייהם והמושבות שהקימו עלולים להיות בסכנה. הברון רוטשילד ציפה שהתושבים יסמכו על היתר מיוחד שנתנו כמה רבנים, ובכלל זה הרב שמואל מוהליבר (שיזם את הקמתה של מזכרת בתיה). אך המתיישבים התנגדו לדבר ובחרו לשמור את השמיטה ככתבה וכלשונה.

*היתר המכירה הוא היתר למכור את הקרקע בשנת השמיטה לאדם שאינו יהודי (ושממילא לא חלה עליו החובה לשמוט את הקרקע) וכך להמשיך ולעבד את האדמה, ובשנה שלאחר מכן חוזרת האדמה לבעליה היהודים.

א. חשבו על נימוקים התומכים ב'היתר מכירה' ועל נימוקים התומכים בשמירת השמיטה ככתבה וכלשונה.
ב. לו הייתם אתם המתיישבים באותם הימים, כיצד הייתם נוהגים, ומדוע?

המחלוקת בדבר 'היתר המכירה' קיימת עד היום בקרב הציבור שומר המסורת בישראל. רבים סומכים על היתר זה, ואחרים מחפשים פתרונות אחרים. יש המעניקים משמעות מיוחדת לחקלאות היהודית, ולכן סבורים שהפתרון הוא ייבוא של פירות מחוץ לארץ; ויש שרואים בעבודת האדמה ובשמירת המצוות התלויות בארץ דבר מרכזי בזהותם היהודית, ולכן תומכים דווקא בחקלאים ששומרים על שנת השמיטה, וקונים את הפירות והירקות דווקא מאותם חקלאים (דבר המבוסס על פתרון הלכתי אחר מהיתר מכירה).

א. כיצד יש לנהוג כיום, לדעתכם? מדוע?
ב. מה ההבדל בשיקולים שהיו למתיישבים בעבר לשיקולים שלנו היום בעניין שמירת הקרקע?

